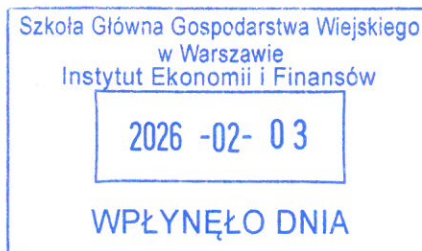

dr hab. Łukasz Ambroziak, prof. IERiGŻ PIB
Zakład Ekonomiki Agrobiznesu i Biogospodarki
Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej –
– Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa

Warszawa, dnia 3.02.2026 r.

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr. Denysa Cherevyka
pt. „Cenowa integracja ukraińskiego rynku kukurydzy
w wymiarze krajowym i międzynarodowym”
napisanej pod kierunkiem promotora naukowego dr. hab. Mariusza Hamulczuka
w Katedrze Ekonomii Międzynarodowej i Agrobiznesu
w Instytucie Ekonomii i Finansów
Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

1. Podstawa prawna recenzji

Niniejsza recenzja została przygotowana na podstawie pisma z dnia 27 listopada 2025 r. skierowanego przez dr hab. Barbarę Gołębiewską, prof. SGGW, Przewodniczącą Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse SGGW w Warszawie, na podstawie Uchwały nr 10/EIF-2025/2026 Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse SGGW w Warszawie z dnia 25 listopada 2025 r. Podstawą prawną recenzji jest Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.) oraz Uchwała nr 89-2022/2023 Senatu SGGW z dnia 26 czerwca 2023 r. w sprawie uchwalania Regulaminów przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

2. Tematyka rozprawy

Tematyka rozprawy doktorskiej pt. *Cenowa integracja ukraińskiego rynku kukurydzy w wymiarze krajowym i międzynarodowym* autorstwa Pana mgra Denysa Cherevyka została dobrana trafnie i nawiązuje do aktualnych problemów ekonomii rolnictwa oraz integracji rynków. Doktorant podejmuje zagadnienie przestrzennej cenowej integracji rynku kukurydzy w Ukrainie, odnosząc je do teorii integracji gospodarczej i transmisji cen. Na uwagę zasługuje poprawne uzasadnienie zastosowania analizy cen do określenia stopnia powiązania rynków w sposób pośredni, bez konieczności analizowania wymiany handlowej. Zmiany cen

odzwierciedlają bowiem transmisję szoków popytowo-podażowych. Takie podejście jest szczególnie istotne w sytuacji braku danych handlowych na poziomie regionalnym. Wybór rynku kukurydzy jest też w pełni uzasadniony, gdyż rośnie na świecie znaczenie Ukrainy w produkcji i handlu tym zbożem oraz pogłębia się integracja Ukrainy z rynkiem międzynarodowym. Ważnym atutem rozprawy jest uwzględnienie wpływu wojny w Ukrainie jako czynnika zakłócającego dotychczasowe mechanizmy integracji rynkowej. Wojna bowiem, jako zewnętrzny szok, zmieniła kierunki handlu, zwiększyła koszty transportu oraz przyczyniła się do dużej zmienności cen na światowych rynkach surowców rolnych. Przegląd literatury przedstawiony w uzasadnieniu tematu jest syntetyczny i prowadzi do jasno sprecyzowanej luki badawczej. Doktorant przekonująco argumentuje, że dotychczasowe badania dotyczące Ukrainy skupiały się głównie na rynku pszenicy oraz miały ograniczony zakres czasowy i nie zawsze odzwierciedlały zmiany związane z wojną. Nowatorski charakter recenzowanej rozprawy polega też na przeprowadzeniu analizy ilościowej w zakresie cenowej integracji na wewnętrznych rynkach kukurydzy w Ukrainie. To – według Doktoranta – pozwoliło lepiej zrozumieć rolę poszczególnych regionów Ukrainy w kształtowaniu cen. W tym kontekście, tematykę rozprawy należy uznać za niezwykle ważną i w pełni uzasadnioną, zarówno z poznawczego, metodycznego, jak i praktycznego punktu widzenia.

3. Cele, hipotezy i metody badawcze

Głównym celem recenzowanej rozprawy była „ocena cenowej przestrzennej integracji ukraińskiego rynku kukurydzy w ujęciu krajowym i międzynarodowym” (s. 12). Doktorant wyjaśnia, iż „W ujęciu krajowym badano powiązania cenowe między regionalnymi rynkami Ukrainy (obwodami) oraz współzależności między eksportowymi cenami ziarna kukurydzy ukraińskiej (w portach) a cenami regionalnymi na Ukrainie. W ujęciu międzynarodowym skoncentrowano się na ocenie związków między eksportowymi cenami ziarna kukurydzy na Ukrainie i cenami w innych krajach. W tym aspekcie badano powiązania cen ukraińskich z cenami głównych światowych eksporterów oraz cenami w krajach Unii Europejskiej.”

Realizacji celu głównego podporządkowano sześć celów szczegółowych, którymi były (s. 12):

- usystematyzowanie teoretycznych koncepcji leżących u podstaw cenowej integracji rynków w ujęciu przestrzennym;
- charakterystyka ukraińskiego rynku kukurydzy oraz uwarunkowań jego funkcjonowania w wymiarze krajowym i międzynarodowym;

- określenie charakteru powiązań cenowych między lokalnymi rynkami kukurydzy na Ukrainie;
- ocena powiązań między lokalnymi cenami kukurydzy na Ukrainie a cenami eksportowymi;
- określenie charakteru zależności między eksportowymi cenami kukurydzy na Ukrainie a cenami w krajach Unii Europejskiej i w krajach głównych światowych eksporterów;
- ocena wpływu wojny na cenową integrację ukraińskich rynków kukurydzy w wymiarze krajowym i międzynarodowym.

Tak sformułowane cele szczegółowe jasno nawiązują do tematu recenzowanej rozprawy i umożliwiają realizację przyjętego celu głównego. Przystępując do realizacji zadania badawczego, Doktorant postawił cztery hipotezy badawcze o następującej treści (s. 13):

H1. Istnieje istotna przestrzenna cenowa integracja regionalnych rynków kukurydzy na Ukrainie.

H2. Ceny regionalne kukurydzy na Ukrainie determinowane są cenami eksportowymi.

H3. Eksportowe ceny kukurydzy na Ukrainie determinowane są cenami głównych światowych eksporterów.

H4. Wybuch wojny na Ukrainie spowodował osłabienie wewnętrznej i zewnętrznej integracji ukraińskiego rynku kukurydzy mierzonych tempem konwergencji i dostosowań cenowych.

Każdą z hipotez Doktorant uzasadnił dwoma zdaniem. W mojej opinii hipotezy badawcze zostały poprawnie sformułowane i korespondują z celem głównym rozprawy, a dzięki zaprojektowanemu postępowaniu badawczemu możliwa stała się ich właściwa weryfikacja.

Realizacji wyznaczonych celów i weryfikacji postawionych hipotez podporządkowano zakres przedmiotowy i czasowy badań. Są one poprawne i precyzyjnie sformułowane oraz wynikają z celu pracy i dostępności danych statystycznych. Główna część badań empirycznych została zrealizowana na podstawie tygodniowych szeregów czasowych cen ziarna kukurydzy w Ukrainie (ceny lokalne i eksportowe), jak i w wybranych krajach na świecie (s. 16). Zakres czasowy analiz ekonometrycznych dla lokalnych/regionalnych rynków (17 z 22 obwodów) kukurydzy w Ukrainie ustalono na okres od stycznia 2016 r. do grudnia 2024 r. Zakres czasowy szeregów ukraińskich cen eksportowych oraz cen w innych krajach obejmował okres od stycznia 2010 r. do grudnia 2024 r. (z pominięciem okresu marzec-lipiec 2022 r. kiedy to nie odbywała się żegluga na Morzu Czarnym). Do badania powiązań międzynarodowych Doktorant wybrał kilkanaście krajów, które zgodnie z przyjętymi kryteriami (s. 158), podzielił

na trzy grupy: główni światowi eksporterzy (UE, USA, Argentyna, Brazylia, Rosja), kraje wschodniej UE (Polska, Rumunia, Węgry, Słowenia i Bułgaria) oraz kraje zachodniej UE (Francja, Niemcy, Holandia, Belgia, Włochy, Hiszpania i Portugalia). Należy podkreślić, że Doktorant badał integrację cenową ukraińskiego rynku kukurydzy nie tylko na danych z całych okresów, ale także na podpróbach. W badaniu integracji cen w ujęciu krajowym były to dwa podokresy: przed wybuchem pełnoskalowej wojny (styczeń 2016 – luty 2022 r.) oraz w czasie jej trwania (sierpień 2022 – grudzień 2024 r.), a w analizie integracji międzynarodowej trzy podokresy: okres od stycznia 2010 do grudnia 2015 r., od stycznia 2016 do lutego 2022 r. oraz od sierpnia 2022 do grudnia 2024 r.

Również dobór metod badawczych należy uznać za prawidłowy i adekwatny do sformułowanych celów pracy. Wykorzystanie przez Doktoranta zaawansowanych metod statystyczno-ekonometrycznych jest niewątpliwie mocną stroną rozprawy. Doktorant wykazał się bardzo dobrym przygotowaniem metodologicznym oraz dużą wiedzą w zakresie metod ilościowych, co znajduje odzwierciedlenie we właściwym doborze narzędzi badawczych, ich poprawnym zastosowaniu oraz trafnej interpretacji uzyskanych wyników. Ścieżkę analizy danych statystycznych Doktorant opisał we wstępie. Wskazał, że po ocenie jakościowej zebranych danych (braki i ich uzupełnienie) zbadał ich właściwości – sezonowość i stacjonarność. Następnie przeanalizował wzajemne powiązania między zmiennymi w kontekście konwergencji typu beta wykorzystując w tym celu modele panelowe, testował występowanie tzw. przyczynowości w sensie Grangera oraz zbadał występowanie zależności o charakterze kointegracyjnym. Badania cenowe Doktorant uzupełnił też oceną szybkości wzajemnych dostosowań cenowych w krótkich i długich okresach. Pozytywnie należy ocenić fakt, że badanie przeprowadzono na logarytmach szeregów czasowych, co poprawia jakość analizy statystycznej i interpretowalność wyników (np. linearyzacja relacji, stabilizacja wariancji, ograniczanie wpływu wartości odstających). Charakter dyskusyjny może mieć natomiast umieszczenie we wstępie szczegółowego opisu, wraz z wzorami, zastosowanych w rozprawie metod badawczych (s. 18-25). Często we wstępie dokonuje się syntetycznego opisu zastosowanych metod, a dokładne ich przedstawienie umieszcza się w rozdziale literaturowo-metodycznym. W tym przypadku byłoby zatem zasadne dodanie nowego podrozdziału „1.5. Wykorzystane metody” w pierwszym rozdziale (przy jednoczesnym przekształceniu podrozdziału 1.5 na 1.6).

Właściwie do realizacji celu rozprawy dobrano także materiały i źródła danych. Głównym źródłem notowań cen kukurydzy w Ukrainie była komercyjna instytucja APK-Inform, specjalizująca się w usługach analitycznych dla sektora rolniczego Ukrainy, a cen

zagranicznych – otwarte bazy FAOSTATu i Komisji Europejskiej. Dane dotyczące cen zostały przez Doktoranta zweryfikowane, a brakujące obserwacje uzupełnione metodą hybrydową, łącząc interpolację liniową z algorytmem Akimy, co pozwoliło zachować ciągłość szeregów czasowych przy minimalnym błędzie estymacji. Analizy oparto na szeregach czasowych wyrażonych w USD za tonę. Źródłem materiałów były również dane wtórne pozyskane z ogólnodostępnych baz takich, jak: FAO, USDA, Komisja Europejska, IGC, Comtrade, Ukrstat i Eurostat.

4. Struktura i zawartość merytoryczna rozprawy

Rozprawa liczy 241 stron i składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, podsumowania i wniosków, spisu literatury, wykazu najważniejszych skrótów i oznaczeń, wykazu tabel i rysunków oraz aneksu. W pracy zamieszczono 56 tabel (w tym 21 w aneksie) oraz 34 rysunki (w tym jeden w aneksie), ilustrujących omawiane treści, a bibliografia zawiera 201 pozycji naukowych (w tym większość zagranicznych w języku angielskim) oraz 19 źródeł internetowych. Kolejność rozdziałów w rozprawie jest prawidłowa, logiczna i uporządkowana, tworząc zwartą i spójną całość, odpowiednią do realizacji celów pracy. Podział treści pomiędzy poszczególne rozdziały jest właściwy. Za pewien mankament można uznać jednak brak wprowadzenia na początku każdego z rozdziałów i zakończenia na końcu. Ułatwiłoby to czytelnikom odbiór rozprawy oraz pozwoliło na „łagodniejsze” przejścia między rozdziałami.

Wstęp obejmuje prawie wszystkie elementy wymagane dla tego typu prac naukowych. Przedstawiono w nim tematykę pracy oraz uzasadnienie tematu badawczego, sformułowano cele i hipotezy badawcze, wskazano zakres badań, wykorzystane materiały oraz szczegółowo omówiono wykorzystane metody, tj. modele wykorzystywane w badaniach właściwości szeregów czasowych, modele β -konwergencji, testy przyczynowości w sensie Grangera oraz modele transmisji cen i testy kointegracji. Prowadzone we wstępie rozważania są usystematyzowane i uporządkowane. Za pozytywny element należy uznać fakt, że związki między celami pracy, postawionymi hipotezami, wykorzystanymi danymi i zastosowanymi metodami Doktorant zilustrował czytelnie na schemacie badawczym (s. 15). Pewien charakter dyskusyjny może mieć, zauważone już wcześniej, umieszczenie we wstępie szczegółowego opisu, wraz z wzorami, zastosowanych w rozprawie metod badawczych (s. 18-25). Ponadto, w mojej ocenie we **Wstępie** zabrakło przedstawienia struktury rozprawy oraz syntetycznego opisu zawartości poszczególnych rozdziałów. To ułatwiłoby czytelnikowi podążanie za myślą przewodnią rozprawy.

Rozdział pierwszy zatytułowany *Teoretyczno-metodyczne uwarunkowania badania przestrzennej integracji cenowej towarowych rynków rolnych* stanowi teoretyczno-metodyczną podbudowę rozprawy doktorskiej. Rozdział zawiera rozbudowaną i merytorycznie poprawną prezentację teoretycznych podstaw integracji przestrzennej, a w szczególności prawa jednej ceny (zarówno w formie absolutnej, jak i względnej) oraz modelu równowagi przestrzennej. Dużą wartość poznawczą ma szczegółowe omówienie mechanizmu arbitrażu przestrzennego oraz graficzne zilustrowanie ścieżki dochodzenia do równowagi rynkowej na przykładzie dwóch i trzech lokalizacji (s. 34-40). Doktorant wskazuje także na ekonomiczne znaczenie integracji cenowej rynków, takie, jak: stabilizacja cen, wzrost wymiany handlowej i dystrybucji oraz efektywną alokację zasobów. Zachowuje przy tym także należyty krytycyzm, identyfikując ryzyka związane z pogłębioną integracją rynków (s. 34). Rozdział zawiera także przegląd koncepcji empirycznej weryfikacji cenowej integracji rynków, która sprowadza się do badania transmisji cen i kointegracji (podrozdział 1.4). Wnioski z tej części Doktorant wykorzystuje, dokonując wyboru odpowiednich metod badawczych zastosowanych w rozprawie. Po tym właśnie podrozdziale (1.4.) najbardziej pasowałby podrozdział, w którym można byłoby przedstawić i szczegółowo opisać metody zastosowane w rozprawie. Rozdział kończy przegląd wyników wcześniejszych badań nt. transmisji cen pszenicy oraz kukurydzy w Ukrainie. Cały rozdział należy ocenić bardzo pozytywnie. Stanowi on solidną i logicznie uporządkowaną podstawę teoretyczno-metodyczną rozprawy, świadcząc o dobrej orientacji Doktoranta w literaturze przedmiotu.

Rozdział drugi zatytułowany *Wewnętrzne uwarunkowania funkcjonowania ukraińskiego rynku kukurydzy* stanowi przejście między częścią teoretyczno-metodyczną zawartą w rozdziale pierwszym, a analizą empiryczną znajdującą się w kolejnych rozdziałach. Punktem wyjścia jest analiza uwarunkowań klimatyczno-glebowych rozwoju rolnictwa oraz struktury produkcji rolniczej, ze wskazaniem na kluczowe znaczenie zbóż, a w szczególności rosnący udział kukurydzy i regionalne zróżnicowanie jej produkcji. Istotne poznawczo są rozważania zawarte w podrozdziałach 2.3 i 2.4. W pierwszym z nich (s. 66-70) Doktorant przedstawia charakterystykę rynku ziemi w Ukrainie oraz strukturę gospodarstw rolnych, wskazując że sektor indywidualny tworzą gospodarstwa rolne (farmerskie), a sektor korporacyjny – przedsiębiorstwa rolne i holdingi oraz pozostałe gospodarstwa. W drugim zaś podrozdziale (s. 70-77) swoją uwagę Autor skoncentrował na agroholdingach, podkreślając rosnącą ich liczbę i udział w łącznej powierzchni użytków należących do korporacyjnych gospodarstw rolnych. Doktorant na wykresie 2.6 przywołuje też dane o strukturze pochodzenia inwestycji bezpośrednich w rolnictwie Ukrainy w latach 2016-2019 (s. 76). Można się

domyślać na podstawie opisu w tekście – bo w tytule wykresu nie jest to wprost zaznaczone – że chodzi o sumę rocznych napływów inwestycji bezpośrednich w tych czterech latach (*inward FDI flow*), a nie skumulowany poziom tych inwestycji (*inward FDI stock*). Jest tutaj pewna niekonsekwencja, bo na wykresie dane obejmują okres 2016-2019, a w tekście Doktorant odwołuje się do 2020 r. Ostatni podrozdział drugiego rozdziału dotyczy organizacji obrotu zbożem w Ukrainie. Cały rozdział oceniam pozytywnie. Doktorant zidentyfikował i przedstawił najważniejsze uwarunkowania wewnętrzne funkcjonowania ukraińskiego rynku kukurydzy, które mają wpływ na udział Ukrainy w handlu tym zbożem, omówiony w dalszej części rozprawy.

Rozdział trzeci zatytułowany *Handel międzynarodowy kukurydzą i jego uwarunkowania*, zawiera wybrane aspekty związane z handlem międzynarodowym kukurydzą. Choć tytuł rozdziału na to nie wskazuje, to przedmiotem rozważań w tym rozdziale jest przede wszystkim ukraiński eksport kukurydzy, w tym: wybrane czynniki kształtujące ten eksport, charakterystyka zmian eksportu oraz jego organizacja, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii związanych z transportem, logistyką i magazynowaniem, które mają wpływ na koszty transportu – istotny element z punktu widzenia prawa jednej ceny. Rozdział zawiera też opis światowego bilansu kukurydzy. Omawiając czynniki kształtujące ukraiński eksport kukurydzy, Doktorant skupia się na procesach integracji gospodarczej i związanej z nią liberalizacji handlu. W mojej ocenie stwierdzenie dotyczące jednostronnego przyznania Ukrainie przez Unię Europejską w 2014 r. nadzwyczajnych preferencji celnych i kwot eksportowych jest częściowo nieprecyzyjne. UE przyznała nie kwoty eksportowe, a kontyngenty preferencyjne na przywóz wybranych produktów z Ukrainy (s. 83). Nieprecyzyjne wydaje się też sformułowanie mówiące o „jednostronnej likwidacji cel i kwot” przez UE po wybuchu wojny rosyjsko-ukraińskiej – chodzi tutaj bowiem o zawieszenie stosowania cel i preferencyjnych kontyngentów taryfowych w przywozie z Ukrainy do UE (s. 83). Szczególnie wartościowym z punktu widzenia poznawczego jest natomiast podrozdział 3.4. zatytułowany *Organizacja eksportu*, w którym Doktorant koncentruje się na poszczególnych ogniwach łańcucha dostaw kukurydzy – od pola do rynku zbytu. Ogólnie rozdział ten, pomimo drobnych uchybień, uważam za wartościowy i, podobnie jak poprzedni, bardzo dobrze wpisujący się w prowadzoną analizę.

Kluczowe znaczenie dla realizacji celu pracy i weryfikacji hipotez badawczych ma **rozdział czwarty** zatytułowany *Integracja cenowa w wymiarze krajowym* oraz **rozdział piąty** *Integracja cenowa w wymiarze międzynarodowym*. Moim zdaniem są one najbardziej oryginalne pod względem metodycznym, poznawczym i aplikacyjnym, stanowiąc zwieńczenie recenzowanej rozprawy. Wymiar krajowy jest *de facto* rozumiany jako dwie płaszczyzny

analizy – badanie oceny powiązań cenowych pomiędzy poszczególnymi regionami oraz między cenami w poszczególnych regionach a cenami eksportowymi (rozdział 4). Wymiar międzynarodowy obejmuje trzy płaszczyzny geograficzne oceny powiązań cen eksportowych Ukrainy: z głównymi światowymi eksporterami, z krajami zachodniej Europy oraz z krajami wschodniej Europy (rozdział 5). W odniesieniu do każdej z tych płaszczyzn Doktorant zastosował taki sam zestaw mierników przestrzennej integracji rynków: konwergencję cen, występowanie przyczynowości w sensie Grangera, kointegrację szeregów cen oraz tempo korekty odchylen od stanu równowagi długookresowej w ramach modeli korekty błędem. Należy podkreślić, że zgromadzenie i opracowanie obszernego materiału źródłowego wymagało od Doktoranta dużego nakładu pracy i umiejętności analitycznych. Doktorant wykazał się również umiejętnością prowadzenia uporządkowanego i usystematyzowanego wywodu opartego na rzetelnie przeprowadzonej analizie statystyczno-ekonometrycznej. Wyniki estymacji zostały przedstawione w postaci przejrzystych tabel, znajdujących się w tekście głównym rozprawy. W szczególności były to tabele zawierające wyniki estymacji panelowych modeli konwergencji typu beta dla czterech różnych modeli (pooled OLS, modelu z efektami stałymi, modelu z efektami stałymi i indywidualnymi trendami, modelu z efektami stałymi i wspólnymi efektami czasowymi), wyniki testów przyczynowości, wyniki testu granicznego ARDL w testowaniu kointegracji (model z wyrazem wolnym oraz z wyrazem wolnym i trendem) oraz parametry szybkości dostosowań do równowagi długookresowej (model z wyrazem wolnym oraz z wyrazem wolnym i trendem). Część tabel zawierających szczegółowe wyniki estymacji, mających relatywnie mniejsze znaczenie dla weryfikacji hipotez badawczych, zamieszczono w aneksie. Ponadto, należy zaznaczyć, że właściwą analizę ekonometryczną w każdym z tych dwóch rozdziałów poprzedziła ogólna charakterystyka szeregów czasowych oraz ocena ich stacjonarności z wykorzystaniem wyników testu ADF, zamieszczonych w odpowiednich tabelach. O dojrzałości badawczej Doktoranta może świadczyć nawiązywanie w analizie statystyczno-ekonometrycznej do opisanych w rozdziale pierwszym podstaw teoretyczno-metodycznych oraz danych empirycznych zaprezentowanych w rozdziale trzecim. Szkoda natomiast, że Autor nie skonfrontował szerzej otrzymanych wyników badania z wynikami otrzymanymi przez innych badaczy. Przyglądając się tabelom z wynikami estymacji rodzi się pytanie czy w tabeli 5.9 (s. 180, w. 4, druga główka kolumny) nie powinno być „Model z wyrazem wolnym i trendem”, podobnie, jak w tabeli 5.10 (s. 181, drugie główki kolumny). Podsumowując, rozdział czwarty i piąty oceniam bardzo wysoko. Doktorant wykazał się bardzo dobrym przygotowaniem metodologicznym oraz dużą wiedzą w zakresie

metod ilościowych, co znalazło odzwierciedlenie we właściwym doborze narzędzi badawczych, ich poprawnym zastosowaniu oraz trafnej interpretacji uzyskanych wyników.

Rozprawę kończy rozdział **Podsumowanie i wnioski**, w którym Doktorant odnosi się nie tylko do postawionych hipotez badawczych, ale również formułuje inne wnioski „natury ogólnej i metodycznej” (s. 192). Hipoteza pierwsza, zakładająca występowanie istotnej integracji cenowej regionalnych rynków kukurydzy w Ukrainie została potwierdzona, przy czym „regionalne ceny kukurydzy na Ukrainie nie wyrównują się całkowicie, ale dążą do zróżnicowanych stanów równowagi wynikających z wzajemnego położenia regionów względem portów i terminali eksportowych, co jest zgodne z prawem jednej ceny w wersji względnej” (s. 192). Hipoteza druga, zakładająca, że regionalne ceny kukurydzy w Ukrainie są determinowane przez ceny eksportowe nie została w pełni potwierdzona (potwierdzono ją tylko w odniesieniu do okresu przed wojną). Hipoteza trzecia mówiąca o tym, że ceny eksportowe kukurydzy w Ukrainie są determinowane przez głównych światowych eksporterów została potwierdzona. Z kolei, nie została potwierdzona hipoteza czwarta, zakładająca osłabienie wewnętrznej i zewnętrznej cenowej integracji ukraińskiego rynku kukurydzy w czasie wojny. Podsumowanie zawiera także rekomendacje dla rządu ukraińskiego i eksporterów, ponadto wskazuje na ograniczenia przeprowadzonych badań oraz podkreśla potrzebę prowadzenia dalszych pogłębionych badań w tej tematyce, np. z wykorzystaniem modeli nieliniowych. Reasumując, należy uznać, że przeprowadzone przez Doktoranta badania pozwoliły na weryfikację hipotez i realizację celu badania.

5. Formalna ocena rozprawy i uwagi szczegółowe

Strona formalna recenzowanej rozprawy nie budzi zastrzeżeń. Dysertacja została napisana jasnym i zrozumiałym językiem, a Doktorant sprawnie posługuje się fachową terminologią. Rozprawa zawiera stosowne wykazy i spisy (treści, tabel i rysunków, bibliografii). Sposób powoływania się na źródła literaturowe jest także prawidłowy, a umieszczone tabele i rysunki stanowią czytelną ilustrację prezentowanych treści. Na szczególne wyróżnienie zasługuje zaprezentowanie przez Doktoranta schematu postępowania badawczego. Przyczynia się to do jeszcze lepszego zrozumienia przedstawionych treści, obliczeń i wyników badań.

Pewne zastrzeżenia może budzić stosowanie przez Doktoranta sformułowań „na Ukrainie” i „na Ukrainę” zamiast „w Ukrainie” i „do Ukrainy”. Choć oba typy konstrukcji są językowo poprawne i dopuszczalne, to zgodnie z interpretacją Rady Języka Polskiego zaleca się obecnie używanie formy „w Ukrainie” i „do Ukrainy”. Podkreśla to podmiotowość państwa

oraz jego niepodległość i suwerenność, a także jest wyrazem solidarności z Ukrainą w kontekście jej obecnej sytuacji politycznej.

Ponadto, w pracy pojawiają się pewne drobne usterki interpunkcyjne, stylistyczne oraz edycyjne, wymagające korekty przed ewentualną publikacją rozprawy, a mianowicie:

- s. 3, wiersz 5 –winno być „2024”;
- s. 12, przypis – należy usunąć „badano”;
- s. 18, w. 27 – winno być „Phillipsa-Perrona”;
- s. 19, w. 8 – winno być „informacyjne”;
- s. 21, w. 8 – winno być „współczynnika”, należy usunąć „ceny”;
- s. 23, w. 15 – winno być „ $l = 0, \dots, q$ ”, w. 19 – winno być „test graniczny”;
- s. 24, w. 5 – winno być „granicy”; w. 7 – winno być „odbywało”;
- s. 42, w. 1-3, s. 43, w. 5-6 – niekonsekwencja w używaniu pochylenia czcionki odnoszącej się do oznaczeń rynku „A” i „B”;
- s. 47, w. 7 – winno być „procesie”;
- s. 48, w. 10 – zbędne „w”;
- s. 49, w. 18 – brakuje „to” lub „są”;
- s. 51, w. 1- winno być „autoregresyjne”; w. 4 – winno być „trzyreżimowy”;
- s. 75, w. 18 – brak kropki na końcu zdania;
- s. 83, w. 12 – winno być „*Black Sea Grain Initiative*”;
- s. 88, w. 18 – winno być „*Belt and Road Initiative*” oraz „*Loan for Grain Deal*”;
- s. 89, w. 8 oraz s. 100, w. 11 – rozwinięcie nazwy angielskiej „BRI” było już wcześniej;
- s. 93, w. 11 – winno być „około”;
- s. 100, w. 11 – rozwinięcie nazwy angielskiej „BSGI” było już wcześniej;
- s. 100, w. 10 – winno być „Inicjatywy”, w. 15 – zbędne „jego”;
- s. 101, w. 9 – winno być „kierunki”; tabela – niekonsekwencja w oznaczeniach „Cr5” vs. „CR5” oraz brak wyjaśnienia skrótu;
- s. 102, w. 6 – winno być „Wschodu”;
- s. 103, w. 2 – winno być „pierwszej”;
- s. 110, w. 14/15 – winno być „*Sanitary and Phytosanitary Measures*”;
- s. 129, w. 17 – winno być „*aiceberg costs*”;
- s. 148, w. 24 – winno być „statystycznie”;
- s. 167, w. 31 – winno być „jedynie”;
- s. 180, w. 4 – druga główka kolumny – czy nie powinno być „Model z wyrazem wolnym i trendem”?

- s. 181, tabela, drugie główki kolumny – czy nie powinno być „Model z wyrazem wolnym i trendem”?
- s. 185, w. 29 – winno być „cen”;
- brak twardej spacji i przeniesienie „r.” do nowego wiersza – np. s. 72, w. 8; s. 85, w. 4, w. 22; s. 140;
- brak spacji – np. s. 20, w. 10; s. 93, w. 7; s. 156, w. 9.

6. Konkluzja końcowa

Pan mgr Denys Cherevyk w przedłożonej do recenzji rozprawie doktorskiej pt. *Cenowa integracja ukraińskiego rynku kukurydzy w wymiarze krajowym i międzynarodowym* podjął się ważnego i aktualnego z punktu widzenia badawczego tematu, dotyczącego oceny integracji cenowej ukraińskiego rynku kukurydzy w wymiarze krajowym i międzynarodowym. Mocną stroną rozprawy jest bez wątpienia bardzo dobra znajomość metod ilościowych przez Doktoranta oraz umiejętność ich odpowiedniego doboru i wykorzystania na potrzeby realizacji zadania badawczego. Do mankamentów dysertacji należą: brak wprowadzenia i zakończenia każdego z rozdziałów, umieszczenie we wstępie szczegółowego opisu zastosowanych metod badawczych, brak we wstępie syntetycznego opisu zawartości poszczególnych rozdziałów pracy, nieprecyzyjność w odniesieniu do definiowania niektórych instrumentów polityki handlowej. Sformułowane w recenzji uchybienia, z których część ma charakter dyskusyjny, nie umniejszają wartości merytorycznej i ogólnie pozytywnej oceny rozprawy. Podsumowując należy stwierdzić, że przedłożona dysertacja **(i) prezentuje dobrą ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta w dyscyplinie ekonomia i finanse, (ii) wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Doktoranta oraz (iii) stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.**

Biorąc pod uwagę dobór tematu, założenia badawcze i przyjęte podejście metodyczne, jak również wartość merytoryczną i formalną rozprawy, stwierdzam, że odpowiada ona wymogom stawianym w art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.). **Na tej podstawie wnioskuję do Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie o przyjęcie rozprawy oraz dopuszczenie mgr. Denysa Cherevyka do jej publicznej obrony.**

